

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

† Heinrich Rickert Τακτ.Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg.—
Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank
Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ
Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστη-
μίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπου-
λος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ.
τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρ-
τζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Boehm
ὑφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος. — Κων-
σταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδο-
ρακόπουλος Καθηγ. Πανεπιστημίου Θεσβνίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὑφηγ.
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

ΨΑΡΩΝ 41

1937

τρίτον αὐτὸν κανόνα, «ὄθεν προέρχονται φυσικῶς τὸ ἐν ἐκ τοῦ ἄλλου». Ἡ τάξις εἶνε μιὰ προϋπόθεσις ἢ ὁποῖα εἶνε συνδεδειμένη πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἐνεργείας. Ἡ τάξις ὅμως δὲν ἀποχωρίζεται ἐκ τῶν ἐνεργειῶν αἱ ὁποῖαι τὴν ἐγέννησαν εἰ μὴ χάριν εἰς τὴν ὑπαρξίν μας αἰσθητῆς ὕλης εἰς τὴν ὁποῖαν νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐγγραφῆ κατὰ τρόπον μόνιμον.

Τὸ τοιοῦτον γίνεται καταφανὲς ἤδη εἰς τὰς στοιχειώδεις μορφάς τῆς γνώσεως: εἰς τὴν ἀντίληψιν ἢ ὁποῖα μᾶς παρουσιάζει, διὰ ἐνὸς συστήματος διαβαθμίσεως τῶν αἰσθητῶν, τὴν τάξιν τῶν δυνατῶν ἐνεργειῶν μας, εἰς τὴν μνήμην ἢ ὁποῖα ἐμφανίζει εἰς μίαν σειρὰν εἰκόνων ὁλόκληρον τὴν διάρκειαν καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὴν διατρέξωμεν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις μὲ οἰανδήποτε ταχύτητα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιστήμην αὕτη ἐπαναλαμβάνει ὑπὸ μορφὴν συστηματικὴν τὰς πρωταρχικὰς τάτας ἐνεργείας τῆς ταξιθέσεως καὶ παραστάσεως, μὲ μόνον τὴν διαφορὰν ὅτι χρησιμοποιεῖ ἓνα πλεόν τελειοποιημένον συμβολισμόν. Ἡ τάξις ὅμως παραμένει πάντοτε ἡ θεμελιώδης αὐτῆς ἀρχὴ διότι αὕτη ἐπιτρέπει τὴν μελέτην τῶν διαφορῶν ποιότητων ὡσάκισ δὲ ἢ ἀπ' εὐθείας μέτρησις καθίσταται ἀδύνατος, αὕτη ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πνεύματος εὐρισκόμενον μέσον, ἀφοῦ μᾶς εἶνε πάντοτε δυνατόν νὰ καθορίσωμεν, τακτοποιοῦντες τούτους, τοὺς ὅρους μεταξὺ τῶν ὁποίων λαμβάνει θέσιν ἐν οἰονδήποτε φαινόμενον. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι μιὰ δυναμικὴ ἐρμηνεῖα τῆς ἐννοίας τῆς τάξεως ὁδηγεῖ πρὸς μίαν συνολικὴν ἄποψιν τῆς γνώσεως καὶ συγχρόνως συνδέει αὐτὴν πρὸς τὴν πρωταρχικὴν ἐκείνην ἐνέργειαν διὰ τῆς ὁποίας καθορίζομεν ἐν ταύτῃ ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν θέσιν μας ἐντὸς τοῦ σύμπαντος καὶ ἀφ' ἑτέρου κερδίζομεν τὴν ἀνεξαρτησίαν μας ἀπὸ τῶν πραγμάτων».

M. T.

Paracelsus, der Beginner eines deutschen Arzttums,
Eberhard Zeller, (Werkstätten der Stadt Halle, Burg Giebichenstein).

Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Eberhard Zeller γιὰ τὸν Παράκελσο εἶνε ἀφιερωμένον στὸν Rudolf Fahrner, στὸν ἱστορικὸ τῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας πού μιὰ διάλεξή του στὸ πανεπιστήμιον τῆς Χαϊδελβέργης—ἀδημοσίευτης ἀκόμα στῆ Γερμανία—δημοσιεύεται πρώτη φορά ἐλληνικὰ στὸ τεῦχος τοῦτο τοῦ Ἀρχείου. Ὁ

Zeller, γιατρός και φιλόλογος, ανήκει στον ίδιο πνευματικό κύκλο, που μέσα του κατέχει ο Fahrner, με άθροισμα ξεχωριστή. Ο κύκλος του ποιητού Στέφαν Γκεόργκε—ο μεγάλος αυτός πνευματικός και πολιτειακός κύκλος, που έπειτα από πολλών αιώνων απομονωτικές τάσεις και δοκιμασίες ιδρύθηκε ως πολιτικό πνευματικό σκόλοδομημα στη Γερμανία—είνε ο κύκλος του Fahrner και του Zeller. Μέσ' στον κύκλο αυτόν, που έδωσε στη Γερμανία τα τριάντα τελευταία χρόνια τους πιο μεγάλους—άν και τους πιο αγνοημένους απ' τα πλήθη—πνευματικούς λειψουργούς, μέσα στον κύκλο του Στέφαν Γκεόργκε ή «φιλία» έχει μεγαλύτερη δύναμη από το άτομο, (πράγμα, που όχι μόνο δεν καταργεί το άτομο, με που, λυτρώνοντάς το από την μόνωση, το δικαιώνει ακριβώς ιστορικά). Ο Zeller δέν έγραψε το βιβλίο του για τον Παράκελσο για να μιλήσει μόνος του στο κενό ή—πράγμα, που σημαίνει το ίδιο—στ' ανώνυμα πλήθη, δέν έγραψε το βιβλίο του για να δώσει μια διέξοδο στις ανησυχίες του, για ν' αντικαταστήσει την βωδή του πλήθη με την πλήξη, που εκφράζεται ήχητικά. Ακόμη λιγώτερο μπορούμε να είπούμε, ότι ο Zeller έγραψε το βιβλίο του για να επιχειρήσει μίαν άπλη έπιστημονική έρευνα. Το ότι ο «Παράκελσος» του Zeller έχει με ξεχωριστή σημασία για την έρευνα την έπιστημονική, αυτό δέν μας δίνει το δικαίωμα να περιορίσουμε την σημασία του στην έρευνα. Το βιβλίο του Zeller έγράφηκε για να δώσει μια πλαστική έκφραση στον δημιουργικό δεσμό του, στη φιλία του με άλλους ανθρώπους, με άλλους συγκεκριμένους ανθρώπους. Έτσι γίνεται και ή συγραφή ενός «έπιστημονικού» βιβλίου με «πράξη», στην υπέρτατη πνευματική και κοινωνική (πολιτειακή) σημασία του όρου. Μόνος σαν μια τέτοια πράξη ανταποκρίνεται ή πνευματική παραγωγή στην έντολή, που έδωσε ο Ποιητής, ο ιδρυτής του κύκλου και του δεσμού.

Όποιος προσφέρει στους άλλους—και μάλιστα σε συγκεκριμένους άλλους—ένα δώρο, δέν μπορεί να προσφέρει ως δώρο κάτι το βιοτικά αδιάφορο. Ο Zeller με τον «Παράκελσο» δέν επιχειρεί μόνον μίαν ιστορική αναδίφηση, δέν ξεδιπλώνει παληά και σκονισμένα χειρόγραφα (που είναι στην εποχή μας με τόσο άρεστή κι' απ' τα πανεπιστήμια μας ιδιαίτερα βραβευόμενα απασχόληση), δέν ζητάει να έξυπηρετήσει την «αντικειμενικότητα»—που κατάντησε να δίνει με πνευματική νομιμοποίηση στις βιοτικά πιο αδιάφορες και άχρηστες «αλήθειες»—, δέν μας περιγράφει έξωτικά και παράδοξα τοπεία και δέν μας λέει μυστηριώδεις ιστορίες και παραμύθια. Μιλώντας ο Zeller για τον Παράκελσο, μας μιλάει—ακολουθώντας την βιοτική αρχή, που είχε εμπνεύσει και τον ίδιο τον Παράκελσο—όχι για το παρελθόν, αλλά για το παρόν. Η θεμελιακή πρόθεση του Zeller είναι ν' απαλλάξει ακριβώς τον Παράκελσο απ' όλα τα παραμύθια και τις παράδοξες ιστορίες, που τον είχαν καταντήσει να είναι θολό και σκοτεινό παρελθόν, ν' απαλλάξει τον Παράκελσο απ' όλα τα στοιχεία, που περήφανα ή εποχή μας θεωρεί ξεπερασμένα, και να τον αναγάγει σε με ζωντανή προσωπικό-

τητα με σημερινή παρουσία, σε μιὰ προσωπικότητα ἀκριδῶς ἱκανὴ νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ξεπεράσουμε ἐμεῖς σήμερα τὴν ἐποχὴ μας. Καὶ δὲν μποροῦν βέβαια νὰ χρησιμεύσουν σήμερα σὲ μᾶς οἱ ἱατρικὲς συνταγὲς καὶ τέχνες τοῦ Παράκελσου, οὔτε καὶ ὅλες οἱ γενικώτερες σκέψεις του, ὅσες συγκεκριμένα εἶχε διατυπώσει. Ὁ Zeller ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ μιὰ ζωντανὴ σημερινὴ παρουσία στὴ συνολικὴ προσωπικότητα τοῦ Παράκελσου, στὴν ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε παροδικὸ ἔνδυμα (ποῦ ἔχει βέβαια ἀπὸ καιρὸ κυρელიασθῆ) οὐσιαστικὴ προσωπικότητά του. Τὴν προσωπικότητα αὐτὴν τοῦ Παράκελσου τὴν ἐμφανίζει ὁ Zeller ἀντίθετη πρὸς καθεὶ τὸ «φαιουστικόν». Τὴν παρεξήγησιν, ποῦ ἔκανε τοὺς πολλοὺς νὰ βάζουν τ' ὄνομα τοῦ Παράκελσου πλάϊ στ' ὄνομα τοῦ Δόκτωρ Φάουστ, τὴν ἀντιμετωπίζει ὁ Zeller ὀριστικᾶ, ἀποκαλύπτοντας —χωρὶς καμμιά ἐξεζητημένη ἐρμηνεία, μὰ βασισμένος σὲ στοιχεῖα μιᾶς ἀναντίρρητης ἀκρίβειας— τὴν εἰκόνα τοῦ Παράκελσου λυτρωμένη ἀπὸ τὸν ἀνικανοποίητο δυναμισμὸ τοῦ φαιουστικοῦ τύπου. Ὁ Zeller ἀποκαλύπτει μιαν εἰκόνα τοῦ Παράκελσου βιοτικᾶ καὶ πολιτειακᾶ θετικῆ, μ' ἄλλα λόγια λυτρωτικῆ γιὰ τὴν ἐποχὴ μας καὶ γιὰ κάθε ἐποχὴ. Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Zeller ἀποτελεῖ μιαν ἀληθινὴ συμβολὴ στὴ ζωὴ. Ἐσκινώντας—σύμφωνα μ' ὅσα εἶπαμε στὴν ἀρχὴ—ἀπὸ τὴν πρόθεσιν νὰ δώσῃ ἓνα βιοτικᾶ θετικὸ δῶρο σὲ ζωντανοὺς καὶ συγκεκριμένους ἀνθρώπους (κι' ὄχι στὸ ἀφηρημένον πλῆθος τῶν ἀναγνωστῶν), ἔδωσε ἓνα βιοτικᾶ θετικὸ δῶρο σ' ἄλλους μας—κι' ἄς μὴ μᾶς εἶχε ὑπ' ὄψιν του.

Παναγιώτης Κανελλόπουλος